

Aktuálnost a proveditelnost doporučení OECD v ČR

Motivace znevýhodněných žáků k větším ambicím a dokončení SV je hlavním tématem, ke kterému směřují doporučení OECD ve zprávě Rovnost a kvalita ve vzdělávání (OECD, 2012b). Z popisu situace je zřejmé, že jednotlivá doporučená opatření jsou ve velké míře pro ČR aktuální, avšak přijatelnost jednotlivých doporučení je různá.

Zcela přijatelná jsou doporučení, která se týkají zlepšení situace znevýhodněných žáků na úrovni školy. OECD doporučuje posílit a podpořit vedení a řízení škol, stimulovat atmosféru a prostředí škol k lepším výkonům, získat a podpořit ty nejlepší učitele pro práci se znevýhodněnými žáky a stanovit priority pro spolupráci školy a rodičů. Tato opatření zapadají do mnoha příkladů dobré praxe, které byly v průběhu veřejné diskuse identifikovány, zaznamenány a staly se součástí navržených opatření.

Spolupráce školy a rodiny má velkou podporu u odborné veřejnosti. Toto opatření je považováno za velmi efektivní a relativně rychle proveditelné. Zlepšení přípravy pedagogů a podmínek jejich práce považuje odborná veřejnost rovněž za zásadní úkol, ale spíše ve střednědobém časovém horizontu (ČŠI, 2013c).

Doporučení na úrovni systému jednoznačně přijímána nejsou, a to ani odbornou ani rodičovskou veřejností. Tato doporučení jsou výzvou a vzdělávací politika bude muset hledat i jiné nástroje, kterými dosáhne zlepšení.

Doporučení týkající se větší motivace znevýhodněných žáků k větším ambicím a k dokončení SV je odbornou veřejností přijímáno s rozpaky, což ukázaly výsledky kvalitativního šetření. Rušení víceletých gymnázií nemá podporu u veřejnosti, vedlo by k pochopitelnému odporu víceletých gymnázií a části rodičovské veřejnosti. Ve veřejné diskusi s odbornou veřejností k tomuto tématu zaznělo, že ZŠ by uvítaly, kdyby v třídních kolektivech zůstávali nadprůměrní žáci jako faktor pozitivní motivace pro žáky průměrné.

Jednoznačný souhlas a podporu odborné veřejnosti má doporučení OECD směřující k vyšší finanční podpoře znevýhodněných žáků a škol. Právě nedostatky v systému financování podpůrných opatření jsou podle odborné veřejnosti jedním ze zásadních faktorů, které omezují ochotu pedagogů podílet se na dalších zásadních systémových změnách.

Jaká jsou konkrétní doporučení

Pro úspěšný přechod sociálně znevýhodněných žáků na SŠ a její dokončení se ukazuje, že důležitý je dobrý start, dobrá příprava v PV a absolvování kvalitního základního vzdělání. Nezbytná je další podpora a pozitivní motivace znevýhodněných žáků v průběhu SV.¹ Účinnou podporou pro dokončení SV je rovněž dobré poradenství pro volbu dalšího vzdělávání a včasná diagnostika rizika selhání nebo školního neúspěchu. Osvědčila se práce ŠPP, školního psychologa a speciálních pedagogů, kteří jsou škole i žákům k dispozici a pracují se žáky a uchazeči již při výběru oboru SV.

Opatření na úrovni MŠMT nebo systému směřující do ZV a SV

Legislativa

- Jednoznačně definovat sociálně znevýhodněné žáky, sociálně znevýhodněné školy, sociálně znevýhodněné regiony, do kterých je třeba primárně směřovat cílenou podporu.
- Zajistit přístup sociálně znevýhodněných dětí ke vzdělávání v rámci běžných škol podle RVP ZV.

¹ Toto zjištění vychází z výzkumu NÚV „Předčasné odchody žáků ze vzdělávání“ (Trhlíková, 2013) a také z veřejné diskuse, která závěry studie potvrdila.